■ WWW.KJÆRRINGRÅD.INFO

- Hvem skal definere hvordan vi videreføre kulturarven?
- Kvinners arbeid, tradisjon, kultur og funksjonalitet formidles i tun og landskap, hus og håndverk. «Kjærringråd» er et nettverk for alle kvinner over hele landet med interesse og erfaring fra bygningsvern, både i egne hjem, på arbeidsplassen og i offentlige omgivelser.
- Nettverket skal gi kompetanse og relasjonsbygging.
- Nettverket ble etablert i mai, 2008 og nå er nesten 50 kvinner medlemmer. Nettverket
- «Kjærringråd» har temakvelder, fagekskursjoner, lokale prosjekter og nettverkspost. Gjennom å delta knytter du viktige kontakter for inspirasjon, samarbeid og utvikling!
- Bruk nettstedet www.kjærringråd.info. Her har vi samlet linker til inspirasjon og nytte. Både for å beholde egne drømmer – eller for å tro på realisering av ditt eget prosjekt.
- Gjennom artikkelserien vil Oppland Arbeiderblad presentere lokale kvinner som har bidratt til både stedsutvikling og bevaring gjennom sitt bygningsvern.

Adresse:
Kjærringråd
Kvinnovasjon, Landsbyen næringshage
Jevnakerveien 3,
2870 Dokka
Tlf. 61 11 83 33
E-post: post@kjærringråd.info

Glassveggen på Stabburet

MERKING: Hver tømmerstokk ble merket med tall og bokstaver.

GLASSVEGG: Endeveggen er erstattet med store glassvinduer.

SPROSSER: Lyset siver inn som i en gammel låve.

STUE: Glass har erstattet tømmer i den gamle kornbingen.

PILGRIMSOVERNATTING: Svale og deilige soverom med 400 år gamle tømmervegger.

NYTT TUN: Stabburet på den gamle gården Majer i Østre Toten ble tatt ne

– Jeg ville flytte stabburet inn på tunet allerede som ungdom. Da ga far meg et brekkjern til å starte rivinga med, smiler Liv Majer (42) på garden Majer i Østre Toten.

Tekst og foto: Inger Christin Årstad

I dag flommer lyset inn gjennom store glassflater på stabburets østvegg. Stabburet som før stod alene - slik det var vanlig i den tiden gårdsbrann ikke måtte ramme matlageret - er flyttet inn til et vakkert og intimt inn-tun sammen med den gamle hovedbygningen på gården. De to mørkebrune tømmerbyggningene har stoppet tiden der de står sammen på en stor grønn plen omkranset av skigard.

Men går du opp trappa til svalgangen og åpner døra inn til det som tidligere var stabburets kornbinge, løftes du tilbake til vår egen tid. Langs hele den ene endeveggen flommer lyset inn fra store glassflater. Over den store glassflaten i mønet er det montert langsgående sprosser. Effekten er at skrålyset filtreres inn som gjennom en gammel låvevegg.

– Bruk arkitekt og tør å ta imot idéene, svarer Liv når vi spør hva som er hennes «kjærringråd» til andre som vil gjøre bygningsvern med utradisjonell vri.

Brekkjern først

Fortellingen om stabburet på Majer er gammel. Bygningen er rundt 400 år. Gravhauger og fruktbarhetskulturen rundt Majersteinen forteller om en gård med ærverdig alder.

Ungjenta som senere skulle overta Majer var tidlig optatt av bygningen nederst i hagen. Stabburet hadde ikke lenger noe praktisk hensikt og det hadde begynt å sige veldig stygt.

– Jeg spurte far om at vi kunne flytte huset opp på tunet. Han ga meg et brekkjern og ba meg sette i gang. Jeg gikk ned og begynte å ta av panelet i det første rommet, forklarer Liv. Etter hvert ble far og datter enige om at stabburet skulle bevares ved å ta det ned for senere å flytte bygningen. Hver tømmerstokk ble nøye merket med tall og bokstaver, vinduer og dører ble forsiktig tatt ut og lagt til lagring på låven. Hele prosessen ble filmet.

– Det var betryggende å vite at vi kunne finne tilbake gjennom filmen. Men når vi skulle sette stabburet opp igjen var stokkene så godt merket at opptakene ikke trengtes, forklarer Liv.

Åpen vinkel

I ti år lå tømmerstokkene lagret i et plasttelt av pressening ved siden av låven på Majer. Men når Liv flyttet tilbake fra studier og jobb i Oslo ble stabburet umiddelbart vekket til liv igjen. Over en kaffekopp med en landskapsarkitekt i vennekretsen ble plasseringen bestemt.

– Huset er mye større enn hovedbygningen, så vi var redde for at stabburet skulle oppleves dominerende på tunet. Vi trodde også at plasseringen måtte være i streng 90 graders vinkel for at det skulle bli fint, forteller Liv. Rådet de fikk var å plassere den store tømmerbygningen i en ganske åpen vinkel i forhold til hovedbygningen.

– Vi ser nå at vinkelen ikke kunne vært annerledes. De som besøker oss tror bygningen har stått slik i hundrevis av år, forklarer Liv.

Glass i kornbingen

Før nedtaktningen var stabburet bordkledd med et tilbygg i reisverk, men bare tømmerkassen ble bevart. Dermed var hele den østlige endeveggen på bygget åpen. For å få råd spurte Liv en arkitekt om hvordan de skulle bygge denne nye veggen. Han ville bruke glass. Liv slo til på idéen. Resultatet er at et ene kornbingen er blitt en fan-

d og flyttet opp til hovedbygningen. Sammen danner de et vakkert tun hos Liv Majer (42).

tastisk stue. Den andre halvdelen av rommet er delt opp horisontalt med en hems og kjøkkenkrok under. Første etasje huser to store soverom. Ytterveggene her er isolert, resten av veggene er det rå tømmeret fra kornbingene.

– Vi har vasket alle veggene med grønnsåpe, viser Liv, og legger ikke skjul på at det var en enorm jobb med kost og klut når hundrevis av år med støv og skitt skulle fjernes.

Alle vinduer og glugger er originale. De er satt inn uten ytterligere vedlikehold enn maling av sprosser. Ytterveggene er malt med tjærebeis, slik hovedbygningen på gården alltid har blitt vedlikeholdt. Gulvet i stabburet er nye planker malt i kvitt eller mørkebrunt. Malingen gjør gulvene mer reinslige og lette å dra over. Det beste av de oprinnelige brede plankene fra stabburet er tatt inn i hovedbygningen som golv i stua.

– Vi synes de passet så god sammen med de grove gamle veggene, forklarer Liv.

Pilgrimsovernatting

Familien på Majer har mye besøk. Stabburet huset de første ti årene kun kjærkomne gjesterom. Men en morgen så Liv en annonse om fylkeskommunale midler til overnattingssteder for pilgrimer. Majer ligger midt i løypa med flotte turmuligheter både i og utenfor den merkede pilgrimsleden på vestsiden av Mjøsa.

– Vi fikk et push for å tilby overnatting til andre enn venner og familie. Vi var også nysgjerrige på pilgrimene og tenkte det ville være spennende gjester på gården om sommeren, forklarer Liv.

Etter å ha blitt godkjent som egnet overnattingsplass for pilgrimsgjester, søkte familien på Majer om midler til å legge inn strøm, lage et bad og en liten kjøkkenkrok. Søknaden ble innvilget, og med en god porsjon egeninnsats og nøkterne løsninger er nå huset godkjent for å ta imot pilgrimer, andre sommeren på rad. Det er kun lagt opp til sommerbruk, huset har ikke fyringsmuligheter. I år har familien selv hatt «hyttetur» på stabburet et par ukers tid, mens hovedbygningen ble malt innvendig.

– Åh, vi koste oss. Stabburet egenskaper er bevart. Soverommene er så svale og deilige og tømmerveggene gir en rolig stemning, forteller Liv Majer.

«Kjærringråd» fra Liv

- Bruk landskapsarkitekt, om det bare er en kort samtale
- Søk midlene som lyses ut for bevaring av hus og kulturlandskap
- Skal du leie ut huset til overnatting, ta kontakt med kommune og brannvesen slik at planene for røminingsveger er godkjente FØR dere starter tilrettelegginga

Pilgrimsovernatting

- Overnattingen på Majer er enkel, det er lagt opp til at gjestene ordner seg selv, uavhengig om vertskapet er hjemme. Om ønskelig kjøpes det inn varer for matlaging.

For mer info om pilgrimsovernatting se: http://www.pilegrim.info/

Liv Majer (42)

- er lærer og gårdbruker på gården Majer i Østre Toten. Hun bor på gården sammen med mann og to barn.

Majersteinen

- Majersteinen er en bred, bautalignende kvitkalket stein som står midt ute på kornåkeren hos Liv Majer
- Steinen bærer vitnesbyrd om gammel fruktbarhetsdyrkelse
- Tradisjonen forteller at den alltid må holdes kvitkalket for at det ikke skal komme ulykke på gardens husdyr
- Selv om fjøset står tomt og to små pudler er det nærmeste husdyrhold på gården Majer i dag, holdes fortsatt tradisjonen i hevd
- Gammel tro og fortelling var ofte knyttet til natur med iøyenfallende form
- Majersteinen knytter derfor også til seg et kjent sagn på Toten: Fortellingen om trollkjerringa Gjøa som bodde i Tjuvåskampen og kastet stein etter Hoff kirke

Her er en variant av denne muntlige tradisjonen:

Sagnet går ut på at ute i Tjuvåskampen bodde det ei trollkjerring som het Gjøa. En dag kom det nye kirkeklokker i Hoff kirke. Disse nye klokkene var mye sterkere enn de som var blitt brukt før, og kunne høres mye lenger. Helt ut til Tjuvåskampen nådde lyden av kirkeklokkene, og første søndagen de ble brukt, vekket de Gjøa som lå og snorksov. Gjøa var ikke bedre enn mange andre, hu likte slett ikke å bli vekket. Hu ga fra seg et vilt gaul og for ut. Der kunne hu høre lyden enda tydeligere, og hu fant snart ut hvor den kom fra. Om det var hat mot kirken eller sinne over å bli vekket som ledet henne er ikke godt å si, men i hvert fall stormet hu opp på toppen av Tjuvåskampen, rev til seg en diger kampestein og kylte den av gårde mot kiken. Hu kastet imidlertid ikke kraftig nok. Steinen ramlet ned på Majerjordet (Lensbygda), og klokkene fortsatte å kime. Dette gjorde Gjøa enda mer rasende. Hu hogg den største kampesteinen hu kunne se, og slengte den av gårde med alle de kreftene hu eide og hadde i kjempekroppen sin. Men like uheldig var hu denne gangen og, for steinen fløy altfor langt. Helt bort i Nordlia suste den, og ramlet med et veldig brak ned på jordet på Stensli. Den dag i dag ligger både Majersteinen og Stenslisteinen som beviser på Gjøa kraft og sinne. Nå fant bygdefolket ut at noe måtte gjøres med trollskapen. En hel karskokk fikk fatt i trollet, de puttet henne inn i ei kolossal tønne, slo spiker i, hadde i store steiner og sendte hele tønna i Mjøsa ved Smørvika. Der ender sagnet om Gjøa.

Kilde for denne varianten: www.barnesteder.no